

J.A. DEELDER

JAZZ

Fragmenten in het Fins vertaald door Antero Helasvuo

[In de editie "Deelderama" blz. 167 t/m 178]

MODERNEJA AIKOJA MUISTELLESSA

[...]

Tutustuin ensi kertaa moderniin jazziin vuonna 1954, kuukautta ennen kymmenettä syntymäpäivääni. Kahdeksan vuotta vanhempi siskoni piti kotona hipat omansa kunniaksi. Se oli minusta hurjan jännää ja olin kinunnut luvan olla mukana noin puoli kymmeneen asti. Sen jälkeen sisko saisi patistaa minut yläkertaan. Se oli sen ajan murhe, kun äiti ja isä olivat teatterissa, mutta toistaiseksi olin siellä missä halusinkin, alakerrassa keskellä juhlahumua! Kutsuttujen joukossa oli myös poika, joka oli juuri äsken ollut Amerikassa. Amerikassa! Kuvitella! Luvatussa maassa Ison Rapakon takana, missä kaikki tulivat miljonääreiksi tai joutuivat sähkötuoliin, mikä sekin oli kadehdittavaa. Poika oli ollut siellä kokonaisen kuukauden, kun tähän aikaan viikko Ardenneilla riitti syyksi hätäillä. Olihan pojassa jo muutenkin jotain erityistä, koska hänen isänsä kävi kauppa televisioneilla, mutta hänen oleskelunsa Valloissa oli lyömätön juttu... Näen hänet vieläkin kun hän astuu sisään kiireestä kantapähän amerikkalaisena kaksi grammarilevyä kainalossa. Eikä mitään tavallisia vaan meillä vain satunnaisesti nähtyjä ns. pitkäsoittolevyjä hienoissa pahvikoteloissa. Niistä sädehti Amerikka. Kaiken kukkuraksi toinen levy oli vielä punainen ja läpikuultavakin. En ollut uskoa silmiäni. Levyillä ei ollut isoa orkesteria. Neljä miestä basson, rumpujen ja kahden torven kanssa. Toinen iso ja mutkallinen, toinen trumpetti. "Jori Mulliganin kvartetti." Trumpetisti oli Chet Baker, joka myös lauloi toisella levyllä. Koko iltana ei soitettu mitään muuta. Seisoin puoli kymmeneen asti hiirenhiljaa skraitan vieressä levynkannet kourassa. Musiikki kuulosti kummalta – olin vasta tottunut Dutch Swing College Bandiin – mutta tunsin ettei tämä ollut ollenkaan sitä mitä siinä kuulin. Ihoni nousi kananlihalle Chet Bakerin laulusta. Sellaista ääntä en ollut koskaan ennen kuullut! Niin etäistä ja niin likeistä samaan aikaan. Ensin en uskonut, että laulaja oli mies. Se kuulosti niin... yksinäiseltä. En saanut sitä sanoiksi. Lähdin huoneesta pala kurkussa. Istuin vielä tunteja liikkumatta portaikon ylänousulla kuuntelemassa. Kunnes vanhempani tulivat kotiin. Sinä yönä en saanut nukkua. Kuulin unen ja valveen rajoilla ajalehtiessani Chet Bakerin vaeltavan pääni läpi ja pitkin portaita. Minussa heräsi jotain sellaista, mikä ei koskaan enää nukahtaisi. Etäinen, kyltymätön kaipaus. "Chet Baker, where art thou?" aprikoin vielä viisitoista vuotta myöhemmin. Jo silloin oli paljon sellaista porukkaa, joka luuli häntä kuolleeksi, saati nyt! Itsekin hän teki kaikkensa sen eteen, mutta mikä pahan tappaisi. Elävä legenda siis sanan varsinaisessa merkityksessä, Chet Baker.¹ Näin hänet ensimmäistä kertaa aineellisessa olomuodossa vuonna 1975 eräällä Rotterdamin jazzklubilla. Hän oli paljon tummempi kuin olin odottanut; hänen parransäнкensä oli lähes musta. Hän istui hievahtamatta korkealla jakkaralla täysin itseensä sulkeutuneena. Hän soitti yhden belgialaisen kanssa, joka hääri koko ajan poikkihuilunsa kanssa, vaikka hänellä oli vieressään ihan kelpo alttosaksofoni. Rumpali ei ollut lainkaan ilmestynyt paikalle. Kaikkea muuta kuin ihanteelliset olosuhteet soittokeikalle. Chetin trumpetinsoitto oli tuskin sekään sensaatiomaista, mutta paskat minä siitä. Minusta oli aivan mieletöntä, että hän oli siinä edessäni! Kun hän avasi suunsa lauluun – "You don't know what love is", luullakseni se oli se

¹ Chet Baker ehti tässä välissä kuolla.

– tunsin taas kylmien väreiden kiirivän selkäpiissäni niin kuin silloin siskoni hipoissa. Vaikka ääni välillä särkyi, se ei ollut menettänyt mitään tenhovoimastaan. "Chet Baker Sings & Plays..." Kyllä sellainen laulu minulle passaa. Poikkeukset vahvistavat säännön. Hepokriiseistä on vähemmän sanottavaa... "A somewhat time consuming habit he has indulged in for several years..." Sen pitemmälle ne ei pääse. Viisikymmentäluvulla Baker oli lauluineen sensaatio yhdessä yössä. Hän teki jopa elokuvan, jonka mielelläni näkisin. Vuonna 1955 tuli suuri isku. Dick Twardzik, Bakerin pianisti, veti pariisilaisessa hotellihuoneessa överit, ja siitä päivästä lähtien Bakerin tähti alkoi vajota. Poikkeuksellisen lahjakkaan pianistin kuolema pantiin hänen henkilökohtaiseksi syykseen. Hänestä tuli kertalaakista vapaata riistaa ylennyskiimaisille huumeekytille, jotka heti huomasivat hänessä tilaisuuden loistaa esimiestensä silmissä. Chet Bakerista tuli lainsuojaton erityisesti Euroopassa. Hän joutui myllytykseen. Saksassa, Italiassa... Tuskin oli päässyt yhdestä vankilasta kun jo istui seuraavassa. Silti ei kyetty estämästä häntä sillä välin pikaisesti huomaamasta, että Saksasta pystyy hommaamaan Palfiumin tyyppisiä pillereitä ilman reseptiä. Tieto levisi kulovalkean tavoin kautta eurooppalaisen jazzmaailman. Strasbourgista suoritettiin erityisiä saalistusretkiä Saksaan. Kahdessa päivässä koluttiin mahdollisimman monta apteekkia ja haalittiin mukaan purkkikaupalla pillereitä paluumatkalle Ranskaan, jossa niitä sitten piikitettiin ja muuten niin kauan kuin varastoa riitti. Tässä yhteydessä ei saa unohtaa nimiä Bobby Jaspar ja René Thomas, jotka molemmat heittivät veivinsä nuoruuden kukoistuksessa tullakseen legendaarisiksi ja joita kumpaakin kuullaan Bakerin levyillä. Tietoja tästä viehättävästä jazzin lähihistorian episodista suoraan sittemmin aloilleen asettuneelta Gooise matrasin levytuottajalta, joka noina aikoina pärjäsi erinomaisesti kontrabasson varressa. Pianistista liikemieheksi muuttuneen tyyppin veli, joka oli nainut laulajattaren, jonka ensimmäinen mies oli nuorena kuollut patteristi ja jonka vanhin veli kuuleman mukaan oli ensimmäisenä Hollannissa levyttänyt alttosaksofonilla bop-soolon. Arvaas kuka se on? No se veli. Joka tapauksessa Chet Baker oli sen tehnyt. Hän jätti tuhoisan jäljen läpi Euroopan, perässään oikealla ja vasemmalla huumeiden orjien kuolemantapauksia, sellaisten, jotka eivät yksikään olisi epäröineet kylmentää omaa äitiään saadakseen "kamaa", kuten boulevardilehdistö tiesi kertoa. Chet Baker oli tunnoton, sekopäinen, degeneroitunut, ylimainostettu jazzmuusikko, joka aina vain vähemmän soitti trumpettia ja aina vain akkamaisemmin lauloi. Vaaraksi nuorisolle... "Méphisto scandaleux de la camelote intraveineuse..." En tiedä oliko syynä harkittu boikotti, mutta vuoden 1960 kieppeillä ei Bakerin levyjä löytynyt kaupoista kirveelläkään. Joka paikassa vain Miles Davis. Miles Davisia² oli helppo digata. Niin teki jokainen. Varma valinta. Chet Baker puhutteli enemmän mielikuvitusta. Ainakin minun. Hänen "Funny Valentine" oli kaikista kaunein. Ja on muuten edelleenkin. Sille, jonka silmä ei siitä kostu, on kaikki inhimillinen vierasta. Enkä vielä edes puhu lauluversiosta, joka on aivan lyömätön! En ole koskaan kuullut Miles Davisin laulavan, mistä muuten hänelle pisteet. Yhden kerran hän oli sillä hiljalla mutta jätti lopulta tekemättä sen. Se tapahtui Kurhausissa vuonna 1960 Miles Davis Quintetin konsertissa. Coltrane oli juuri lähtenyt omille teilleen, eikä Hank Mobley ollut vielä mukana. Sonny Stitt sai yleisön suosion. Muut olivat sen ajan "vakioporukkaa": Wynton Kelly, Paul Chambers ja Jimmy Cobb. Miles Davisia otti selvästi koteloon. Etenkin Stitt sai kärsiä siitä. Davis antoi toistuvasti näkyä, kumpi heistä oli pomo. Alkoi kesken Stittin soolon vetää teemaa, ynnä muita inhoja metkuja. Stitt pysyi ulkoisesti järkkymättömänä, mutta hänen sisällään varmasti kiehui. "Stardustissa" hän tarttui tilaisuuteen. Antamatta Davisille tuumaakaan tilaa Stitt pani heti teeman jälkeen haisemaan ja puhalsi satumaisessa soolossaan riekaleiksi kaiken edellä koetun, sen mukana Miles Davisin! En voinut uskoa korviani. En enää ikinä saa kuulla sellaista "Stardustia". Davis suunnitteli turhaan vastavetoa. Hän olisi tehnyt mitä vain vallatakseen takaisin menetetyn maan – vaikka sitten laulamalla! Stittiä oli kuitenkin mahdoton enää tavoittaa. Hän kohosi suvereenina muiden yläpuolelle. Aikamoinen epeli tuo Stitt. Koska kaikki pitivät häntä Parkerin varjona, hän päätti kyllästyneenä siihen paskaan jättää alton syrjään ja vaihtaa tenoriin. Nousi heti kaikkein

² Miles Davis heitti lusikan nurkkaan 1991.

parhaiten joukkoon. Ei Parker häntä jäljitellyt sen enempää kuin muuten Dexter Gordonkaan, jota moni jatsarijengissä piti vähän niin kuin itsenään tenorisaksofonin isä jumalana. Se nyt minusta on kouluesimerkki tyypistä, joka on noussut kunniaan jäämällä eloon muiden jälkeen, tuo Dexter Gordon.³ Ja niillä muilla tarkoitan tietenkin ensimmäiseksi ja viimeiseksi verratonta Wardell Grayta, joka luuttusi Gordonilla lattiaa miten tahtoi, kuten "The Chase" vuodelta 1947 osoittaa. Samana vuonna kuin Dick Twardzik potkaisi tyhjää Pariisissa ja Charlie Yardbird O'Rooni jazzparonitar Panonica de Köningswater omaa sukua Rotschildin New Yorkin asunnossa katsellessaan teeveestä erästä koomikkoa Dorsey Brothers Showssa sai naurukohtaukseen – "he died laughing" – Wardell Gray kuoli vammoihinsa jossain Las Vegasin ulkopuolella heitetynä autosta. Hänen kuolemansa olosuhteita ei ole koskaan saatu selvitettyä, mutta voit panna pääsi pantiksi, että se liittyi dullaan. Gordonin todellista asemaa valaisee lasinkirkkaasti huhu, joka oli pitkään seisova vitsi saksofonistien keskuudessa... "Kuka murhasi Wardell Grayn?" Vastaus: "Dexter Gordon." Pässinlihaa, Teukka? Takaisin Haagiin...

Lauantai. Tuskin sisällä, kun siinä on Willem Wodka alias "Der Vater", joka kassalla sanoi: "Van Empel, Haagse Post..." millä hän sai välittömästi lipun täysin oikeuksin, koska HP:n palkkalistoilla on tosiaan muuan Van Empel. Aivan. Niin se toimii. Me päästään joka paikkaan ilmatteks, jopa naistenvessaan! Niin myös läsnä antiikkisessa suurgaalassa kontra-amiraalina huotra mutta ei sapeli vyöllä, kuitenkin rullaluistimilla, "Taxidriver" Mart C:nä, jolta ovella kysyttiin, oliko hänellä vai eikö moottoriajoneuvon vastuuvakuutusta. Ja niin monta vuotta sodan jälkeen! Usko tai älä?! Congresgebouwn salissa pidetään kunniaa Django Reinhardtin, Euroopan ainoan todella omaperäisen jazzmuusikon nimeä. Viulu, kitara, kitara, basso ja haitari. Mustalaisjazzia. Itävallasta, herran pieksut, viimeinen maa maan päällä, josta jazzia odottaisi. Vai eikö? Natseja kyllä, mutta jazzia?? Natsien kehto se on, kysy vaikka Wodkalta, joka kymmenvuotiaana, jotta saisi "frische Luft", vietti pitkät ajat Ostmarkissa. Houzee! Wodka, jonka liikanimi on vuosia sitten kasvatetun ja jo pitkään nujerretun vodka-addiktion seurausta, voi muistella loistavaa uraa saksalaisten kotirouvien ja pienyritysten uunottajana ja hankki Frankfurtin kivierämaassa "Jazzkellerin" isäntänä paikallisissa jazzpiireissä nimen "Der Vater", mikä ei muuten tehnyt vaikutusta viranomaisiin, jotka julistivat hänet persona non grataksi niin, että Sakufrikka oli pitkät ajat tabu Wodkalle, joka Rotterdamiin asettuneena paikallisen Jazz-Otton ja tämän "Jazzhousen" ja myöhemmän "Jazzbunkerin" katalysaattorina rakenteli legendaarisia "apparaatteja", joista ensimmäisen verovirasto torpedoi ja toisen saattoivat herran haltuun hyvinvointiolion, pehmeän alan yhteiskuntatieteilijät, jotka seitsemänkymmentäluvulla toimittivat kulkutaudin lailla kaupunkielämän arvot ja merkityksen "asiantuntevasti" pois päiviltä kansan musiikillisen sivistyksen nimissä, joo joo! "Der Vater" houkuttelee meidät mukaan yläkertaan kongressitönön yläpatiolle, missä ison katoksen alla Art Ensemble of Chicago alias Chicago Art Ensemble odottaa taisteluvaihtelussa. Ensimmäisen setin jälkeen, joka on kokonaan soittimien viritykselle pyhitetty, se alkaa koko ajan kuulostaa enemmän musiikilta. Swami Bamin – tingelingeling! – ja tuota pikaa ollaan tiibetiläisen hautaussäätien kautta (Pohjois-Hollannin) vuorten huipuilla, mitä ei ihan vähäisessä määrin edistää pajausta ruohoa ja viiva in der Nase. Oop-Pop-A-Da! Seurue kamppailee selvästi kansallisesta mestaruudesta. Turha taistella ylivoimaista nälkää vastaan satella Tutankhamonin haudasta. Hengenveto jatkuu. Tekohampaatkin alkaa heilua ihmeenlaisessa valon ja varjon vaihtelussa. Lester Bowie pelaa krokettia. Jännitys kiristyy. Ja kiristyy. Sitten leimahtaa. Väkijoukosta nousee hurraata... "Aba-iiljaa! Tzigaan, tzigaan!" soi Wodkan sotahuuto yli kaiken raparperin. Armoitettu hetki. Chicagon apulantajulistus muodostaa ilmielävän todisteen

³ Dexter Gordonkin ehti jo tällä välin kuolla.

sammumattomasta blablابلان himosta... Congresgebouwn yläpation katoksen nurkassa videolle ilmestyy runo...

"Herr Schade

Aus Köln

Bitte Gehen

Sie Sofort

Nach Zimmer 4"

Wodkan perässä artistitiloihin maanalaisissa paisumissa. Herrain muusikkojen hihkuvin tervehdyksiin. Art Blakey karkaa "Der Vaterin" kimppuun kuin vanhan kuoman, joka onkin, tai pikemminkin korinttipullan! Art Pepper piilossa jossain. Ei niin seurallinen. Musikantit parveilevat Wodkan ympärillä kuin kanat talonpojan. Syynä "whacky dust" tarjolla kiitos Rotterdamin jazzparonittaren, joka kentällä tunnetaan nimeltä "Kyömyynokka" kookkaan hajuaistimensa ansiosta. Nainen itse pitää hoviaan viereisessä loistohotellissa, jonne valtaosa muusikoista on majoitettu. Hotellin vilkkaimmin vierailussa sviitissä. Yötä myöten, meni syteen tai saveen. Jatkuvaa samppanjakorkkien pauketta. Jazzin jännittävää maailmaa Willemin kanssa... totta puhuen. Se jota kaipaam tässä lokoisassa taiteilijoiden lintukodossa on Babs Gonzales, kansainvälisen jazzsetin Elsa Maxwell. Ukolla on hyvä syy poissaoloonsa. Se paras. On nimittäin vaihtanut hiippakuntaa. "Up in hebbin" niin sanotusti. Pitkässä paidassa harppu kourassa pilven päällä. Viimeisen kerran kun näin hänet elävänä, hän muistutti kovasti jalkalamppua, mutta että niin vakavaa... Gonzales oli saanut hetkensä. Neljäkymmentä- ja viisikymmentälukujen vaihteessa nousujohteisena boplaulajana järkkäsi hommia sellaisille kuin Rollins, joka teki ensimmäisen levynsä hänen kanssaan, ja Tad Dameronille, bop-sovittajalle par excellence, joka kuului Gonzalesin lauluyhtyeeseen "Three Bips & A Bop". Viimeiset vuodet Gonzales oli etupäässä "pain in the ass" ja omatekoinen bop-sukupolven kummisetä, joka lauloi Birdille ja Dizille ja Fatsille ja Budille ja Milesille ja Monkille nuotti nuotilta malliksi mitä ja kuinka heidän pitäisi soittaa. Aamen. Kepeät mullat. Ei kuolleista pahaa sanaa. Yks ja toinen jazzmuusikko on nykyään kuollut. Jopa Mingus on kuollut. Kun Max Jämä mainitsi Kyömyynokan luona, että Hirmuinen Kiukkupussi oli saanut aivohalvauksen ja istui avuttomana rullatuolissa, ja eräs läsnäolijoista hyvää tarkoittaen tuli sanoneeksi "Voi kun kurjaa", mestarirumpali pamautti suorasukaisesti, että "Kurjaa? Me ollaan iloisia siitä!" Ikävä ihminen se Mingus, noin lievästi sanottuna. Kulki taskussaan lappu, ettei ole vastuussa mahdollisesta kalusteille ja/tai saniteettivarusteille koituvasta vahingosta. Kävi raivokohtauksen saatuaan kiinni omien muusikoidensa kurkkuun eikä epäröinyt tehdä heistä narreja yleisön edessä. Olen omin silmin nähnyt, kuinka hän hätisti Jaki Byardin, joka ei sentään ole kuka tahansa baaripianisti, kuin pahaisen nulikan pois klaviatuurin äärestä ja seuraavaksi istui siihen näyttämään, miten se oikeasti pitää tehdä. Se tapahtui vuonna 1964. Mieleton konsertti Concertgebouw'ssa. Little Johnny Coles trumpetissa, Dolphy altossa, huilussa ja bassoklarinetissa ja Cliff Jordan tenorisaksofonissa. Istuin parvella lavan sivussa, mistä oli esteetön näkyvyys. Mingus hattua myöten kokomustissa ilmestyi mustanahkaisine matkalaukkuineen, joka oli diplomaattisalkun ja beauty boxin välimuoto. Hän laski laukun pianon päälle ja avasi sen. Katsoin suoraan sen sisään. Harvoin olen nähnyt suurempaa valikoimaa rohdoksia yksityisen hallussa kuin mitä siinä laukussa oli! Mingus nakkasi huolimattomasti kourallisen pillereitä kitaansa ja alkoi sitten näppäillä hälytystahtiin bassonsa kieliä herkeämättä hetkeksikään ensimmäisten tuntien aikana. Me luullakseni seistiin taas ulkona vasta puoli neljältä täysin polla kohisten! Vajaan kahden kuukauden kuluttua Dolphy veti vitokset. Kesällä -64 Berliinissä. Heitti viimeisen keikkansa Hollannissa Rotterdamin B14:ssä Misja Mengelbergin, Jacques Scholsin ja Han Benninkin kanssa. Hän soitti niin että seinät lohkeili. Viikon kuluttua

sitten vainaa. "When you hear music, after it's over, it's gone in the air. You can never capture it again." Viimeiset sanat... Samana vuonna soitti B14:ssä myös Albert Ayler. Hänestä tehtiin "liikennepoliisi". Jalat sementtimöykässä... plumps! Hudsonjoen pohjaan. Syylliset hautausmaalla. Mafian tekosia. Dullakin mukana Aylerin kuolemassa. Mutta häneltä lähti todellakin "concerto to end all concertos". Ayler kohtasi Don Cherryn, jolla oli ihan mahooooottoman pieni trumpetti, niin sanottu "pocket trumpet", saatte tappaa jossei se ollut niin, Gary Peacock bassossa ja Sonny Murray, joka rummutti kutomapuikoilla. Mikä sensaatio! Koko sali valui tyhjäksi! Piippusuisia Brubeck-faneja tyrmistyneinä vaatenaulakoilla. Mitä siitä tulee, jos tuokin oli muka musiikkia...?! Minä istuin tuoliini naulittuna. Tämä oli loppu sanan kaikissa merkityksissä. Kertomus jonka kirjoitin tuosta illasta katosi jonnekin vuosien saatossa yhtä pientä katkelmaa lukuun ottamatta...

"Peacock kompuroi takaisin korokkeelle.
Nyt sitä saa. Perä perää.
He eivät lopeta koskaan enää. MUSIIKKIA –

science-fictionia päässään; täyteen ahdettuja
pommisuoja; uusia huulten, sormien & soinnin aseita;

minusta pukkaa parantumaton musiikkia & laulua sairaalassa;
aika täysin pyyhkiytynyt, vapisevia syleilyjä;
tyrmistystä monista kranaateista; likaisia alusvaatteita
sähköisellä pyykkinarulla; aavemaista asfalttia, poeettista plastikkia;
kuumuutta sata astetta alle nollan: lasten loilotusta;
harmaaksi ruutattuja narkkareita mätänevällä matrassilla;
syväjäädetyttyä lihaa; sotatansseja keskiviikkoisin;
nukkuva aurinko; hyljätty hetkien jääne;
naimattomien konekirjoittajien toiveet; naurua;
aakkosellinen luettelo itsemurhaajista; autonrenkaita –

LYRIKKAA
joka johtaa kuolemaan."

Gary Peacock oli nimittäin tauolla simahtanut pöntölle. Näin hänet itse siellä lojumassa. Vainajana suorastaan! Tiedotettiin, että oli sattunut viivytys, koska sokeritautinen herra Peacock poti lievää heikotusta ja tarvitsi ruiskeen voidakseen jatkaa soittamista. Pyydämme siis ystävällisesti hetkisen kärsivällisyyttä. Niin se meni anno 1964. Samana iltana astuin ensi kertaa itseni ulkopuolelle. Täsmälleen sanojeni mukaan. Istuin tuolilla selkä tolppaa vasten. Pilari minua vasten. Pilvessä kuin paviaani. Myös ensi kertaa itse asiassa. Tietyllä hetkellä tunsin nousevani tolppaa pitkin pois itsestäni. Kunnes olin kiinni katossa! Pystyin katsomaan itseäni pääni päältä! Hassua kyllä minulla siellä ylhäällä oli ihan kunnon ruumis, tai ainakin kokemus siitä, vaikka olin juuri jättänyt sen sinne syvyyteen. Katsoessani alas näin rintani, vatsani, reiteni suunnilleen polviin asti, joiden alla jalkani muuttuivat sen Deelderin olkapäiksi, joka oli jäänyt istumaan tuolille... Se oli erittäin konkreettinen havainto. Ei mitään ilokaasua. Jonkun ajan päästä laskeuduin taas alas itseeni. Ei mitään hätää. Ei aavistustakaan, kuinka kauan se oli kestänyt. Kaksi minuuttia? Tunnin? Todennäköisesti molemmat. Yhtä aikaa. Ylhäällä tunnin ja alhaalla pari minuuttia. Kuminauhan aikaa. Venyvä käsite. Se oli vapauttava kokemus, jossa ei ollut jälkeäkään pelosta. Kertoo hyvää nautitusta hasiksesta. Se oli uskoakseni turkkilaista. Sellaista ohutta lasinkovaa lätkää, jollaista enää harvoin tapaa. Sitä ja Aylerin rajat rikkovaa musiikkia. Free jazzia sanan varsinaisessa merkityksessä, kun

se taas myöhemminä vuosina aivan liian usein ilmeni loputtomana toistensa sekaan tööttäämisenä jannuilta, jotka eivät osanneet soittaa pätääkään, niiden muijat harpun tai pianon kimpussa tai – mikä vielä pahempaa – antautumassa nykypäivän naislauluun. Korinaa, vikinää, marinaa ja rääkynää, kailotusta, määkimistä, jytinää ja narinaa vailla rahtuakaan sisäistä intoa. Ja sitten vaan ruikutetaan ihmisen osasta maailmankaikkeuden kosmisen pyörteen kaikupohjana, jossa ei ole alkua eikä loppua, tai nimenomaan ei suurtakaan väliä, koska kerran yksi oli sama kuin toinen, ja kaikki äänet yhdessä olivat Jumala ja käänteisesti, toisin sanoen: sama se mitä teki, kaikki oli hyvää, kaikki oli "free..." Kellään ei enää aavistustakaan, mitä Prez oli sanonut jazzista... "Jazz on tanssittavaa musiikkia..." Jos edes tunsivat Prezin. Taksilla takaisin Rotterdamiin...

[In de editie "Deelderama" blz. 237 t/m 246]

BIRD LIVES!

I

Näen unta että menen Casperin kanssa kaupungille. Levyjä ostamaan. Sää on loistava. Sydänkesää.

Menen aamutakissa ilman mitään sen alla, sillä itse asiassa olen sairas. Naamani on turvonnut paksuksi. Jokin tulehdus tai semmoinen. Onneksi se ei tee kipeää.

Keskusaseman toisella puolella – asun ilmeisesti vanhassa osoitteessani – ei näy kaupunkia mailla halmeilla. Edessämme on kuunmaisema kraatterit täynnä seisovaa vettä ja rehottavia kivijalkoja. Siellä täällä yksinäinen rakennus. Kaukaisuudesta kuuluu paalutusääniä. Se on kaupungin keskusta sellaisena kuin sen muistan vuodelta 1947.

Weenan kohdilla istahdamme nurmelle. Kauempana kimaltelee vesi. Taivas on syvänsininen ja aurinko räkittää. Hyönteiset surisevat. Kaupungin lohduttomasta ilmeestä huolimatta tunnelma on huoleton, ikään kuin edessämme olisi loputtoman pitkä loma. Juttelemme jazzista ja levyistä. Nakkelemme nimiä. Muusikoiden. Useimmat jo kuolleita. Ne parhaat... Fats, Bird, Prez, Brew, Wardell, Tristano, Mingus, Monk ja Dodo. Voi ei, ei vielä Dodo. Se mätänee Pittsburghissa hullujenhuoneessa. Kaikista paikoista...

Käärin jointtia. Lapan siihen kaikkea. Ruohoa, hasaa, kokaa, sieniä mutta myös marjoja ja karhunvatukoita, joita kasvaa ylettömästi pensaissa ympärillämme. Seurauksena en millään ilveellä saa paperia suljettua. Lopulta päätämme vain syödä jointin sisällön.

Paluumatkalla näen yhtäkkiä camelpukuni roikkuvan aidalla Weenatunnelin päällä. Se täytyy ehdottomasti toimittaa kuivapesulaan.

Alittaessamme Keskusasemaa kävelemme Van Gend & Loosin työporukan perässä. Pomo Kinnegin on fantastisen näköinen. Pieni, päivetynyt ja kova kuin kivi tyköistuvassa ulkomallisessa mustassa virkapuvussa ilman lakkia. Heitetään herjaa puolin ja toisin ja jatketaan kummatkin omiin suuntiimme.

Aivan kodin lähellä näkyy väkeä kanavan laidalla oveni edessä. Näyttää kuin siellä naarattaisiin. Fok on myös joukossa. Huudan häntä kaukaa nimeltä. Hän vilkuilee yllättyneenä ympärilleen. Hänen kasvonsa kirkastuvat. Seuraavassa hetkessä koko roikka ryntää meitä vastaan.

Sekavista selostuksista käy ilmi, että siellä tosiaankin naarattiin. Siis minua, huomio, koska Fok oli aivan varma, että olin turvonneen naamani takia hukuttautunut kanavaan.

Vaikken nyt vieraita kaipaa, koko lauma änkeää perässä yläkertaan. Vasta silloin minulle valkenee, että suurinta osaa en lainkaan tai hädin tuskin tunnen. Keksin pätevän keinon hankkiutua heistä pikaisesti eroon. Panen Parkerin soimaan täysillä. Teekupposen jälkeen kaikki häipyvät. Paitsi Casper, mutta hän saakin jäädä. Fok kapuaa ullakolle viimeistelemään maalauksen. Näen peilistä Parkerin kävelevän huoneen poikki...

II

Torontossa on kolmekymmentäviisi astetta. Paahtavaa tuulta kärventyneillä kaduilla. Church Street, Queen Street, Yonge Street, Spadina Avenue. Eastside, westside, uptown, downtown. Vuokratassa tusina metriä pitkässä Cadillac-limossa tai jalkapatikassa hiki ruiskii. Käynnissä ikuinen levyjen metsästys. Sattumoisin Yonge Streetin sivukadulla roikkuu kyltti, jossa legendaarinen nimi: MASSEY HALL!! Siellä Charlie Parker rikkoi 15. toukokuuta 1953 valkoisella muovialtolla Kanadan Suuren Hiljaisuuden kerallaan Diz the Wiz trumpetissa, pianonero Bud Powell (vastatullut looney binistä) , Charlie "Fingus" Mingus bassossa ja Max Jämä kannujen takana. All-stars-muodostelma vailla vertaa. Niin kuin muuten vieläkin. The Quintet of the Year! Mitä mä puhun? Of the Century! The Millennium! Millaista musiikkia!

Salissa yks miinus yks kanadalaista, koska sikäläinen New Jazz Society oli älynnyt järjestää niin, että konsertti pidettiin yhtä aikaa Jersey Joe Walcottin ja Rocky Marcianon välisen raskaansarjan mestaruusottelun kanssa.

"It seems likely that several Toronto jazz enthusiasts preferred to stay at home that night to hear the boxing on the radio..."

Vuoden moka tosiaankin.

Yhdeksäntoistasataaviisikymmentäkolme. Minä olin kahdeksan. Tiesinkö kuka Parker oli?

Sillä aikaa kun Bird Suuri särki Kanadan Suuren Hiljaisuuden, Marciano pieksi Jersey Joen matonkuteiksi. Hollannissa ei kellään harmainta aavistusta kaikesta tästä. Meillä oli ihan muuta mielessä, kuten saada pois liika suolavesi helmikuun 1. päivän vedenpaisumuksen jäljiltä tai heittää hyvästit Piet-sedälle ja Lena-tädille, jotka seilasivat "De Watermanilla" tai "Groote Beerillä" ikuisiksi ajoiksi Kanadaan tarkoituksenaan, kuten sanottiin, rakentaa siellä uusi tulevaisuus.

Vaikka olen ehkä kolmekymmentäneljä vuotta myöhässä siitä konsertista, voin kuitenkin kuulla viimeisen kaiun kiirivän kadulla seisoessani sen kyltin alla Massey Hallin ovella. Pyhällä maaperällä. Kuinka olisinkaan halunnut kuulla Parkeria edes kerran elävässä elämässä! Menetys, joka on minua kaiveleva aina elämäni loppuun asti...

Onneksi on levyjä. Pengon niska limassa paikallisia osto- ja myyntiliikkeitä. Mitäs tuumaat kakskytviisi (25) real American 78-plattaa – Keystone, Signature, Musicraft, Savoy – joilla Lester Young, Coleman Hawkins, Don Byas, Ike Quebec, Ben Webster, Big John Hardee, Vido Musso, Babe Russin, Flip Phillips, Georgie Auld, Wild Bill Moore ja Corky Corcoran, jos pysyn tenoristeissa, joka ikinen yhdellä Kanadan dollarilla tai guldeni kuusikymmentä kappaleelta!?!? Eikä vielä sanaa älppäreistä. Slumppaan yhden jopa Dave Brubeckilta. Sellaisen ehta vanhan, kauniin, läpikuultavan, punaisen Fantasyn – korjaa pois – vuodelta -56 tai jotain täydellisenä koteloineen ja alkuperäisine sisäkuorineen täynnä värivalokuvia toisista Fantasy-katalogin levynkansista ks. "The Sick Humour Of Lenny Bruce", "The Brew Moore Quintet", "The Nat Pierce/Dick Collins) Nonet" toisella puolella "The Charlie Mariano Sextet", "The Gerry Mulligan Quartet featuring Chet Baker" ja kasa Cal Tjaderin kiekkoja, vielä se Brubeck ja pannumyssypäinen pilliurkunisti Korla Pandit ("Plays Music of the Exotic East"). Ja luonnollisesti Fantasy 6003 (Debut Series), "The Greatest Concert Ever"... totta kai "JAZZ AT MASSEY HALL" jolla Charlie Yardbird O'Rooni, Diz the Wiz, Bud Powell, "Fingus" Mingus ja Max Jämä. Missä oletkin, panet sen päälle, sen levyn, ja heti hän on luonasi huoneessa. Kuka? Siskoni Nol kaitaluinen! No, hyvä...?

III

Levyjä, levyjä, levyjä... Niitä ei ole koskaan tarpeeksi. Joskus niitä hittaa odottamattomista paikoista. Jakartasta esimerkiksi, sehän ei tule ekana levyistä mieleen. Ei ainakaan minulle.

Miten ihminen voi niissä jutuissa erehtyä ilmenee salamavierailulla Jalan Surabayan kirpparille. Käynti joka tuottaa runsaan sadon...

Mainitsen yhden aidon Roost-LP:n Sonny Stittiltä, pääni pantiksi että se on se; ehta vanha Blue Note 1500-sarjaa, jossa soittaa Bud Powell, Horace Silver ja Miles Davis, niitä tosi paksuja, joilla lyö iisisti vaikka toiselta kallon halki; Lee Konitzin "Inside HiFi" Atlanticilla jolla on musta, toistan, musta etiketti, ja toisella puolella Lee soittaa peräti tenoria alton asemesta; sen jälkeen – tättarääääääää!!! – Kenny Dorham ja hänen Jazz Prophets ABC-Paramountilla, kiekko, jonka voi lukea maailman harvinaisimpien joukkoon, ja silloin ilmaisen asian vielä erittäin vaatimattomasti; yksi Bob Cooperin 10 tuuman Capitol sarjasta "Kenton Presents", jonka takasivun merkinnästä päätellen oli tammikuussa 1956 hankkinut Amsterdamissa muuan R. Kasmito; kuten myös autenttinen ("trumpettietiketti") Verve-LP Clef-sarjasta, jossa... totta totisesti!... Charlie Parker, produced by Norman Granz! Sain niitä kaikkiaan kolmetoista, alle 2½ guldenia kipale. Uskomatonta! Amerikkalaisia joka ainoa! Jalan Surabayasta Jakartasta, jonka vanhemmat meistä tuntevat paremmin nimellä Batavia, "Smaragdin kääntöpiirin" pääkaupunki, kuten kerran... öh... mikässen nimi taas olikaan... kännipäissään halusi tätä saaristovaltakuntaa nimitettävän... öh Multa Haria minä tietenkin tarkoitan.

Sääli vaan, etten voi missään pyörittää niitä, levyjä siis. Koko Jakartasta ei enää löydy yhtään levysoitinta. Kaikki yhtä kasettia. Tämän taistelun japsit on ehdottomasti voittaneet. Jo riittää levyjen pyöritys! Ei myöskään "Jaya Pubissa", Jakartan "hot spotissa", josta kuulin Hollannissa. Siellä on pakko käydä! Osoittautuu että se on ylenpalttisella "black lightilla" varustettu nouveaulouch-pseudomodernistis-passé-neontrooppis-jälkikapitalistinen huoratalo, jossa Blue Diamonds -tapainen duo esittää puhtaasti mielikuvitusenglanniksi "Bryg Oover Truubel Vuoter" ohjaustehostimella ja pissatuutilla tulkittuna, jonka jälkeen seuraa erittäin vapaasti muotoiltu "Hoog Op de Gele Wagen" ja maailmankuulu, miehityksen aikana Loodsrechtse Plassen -alueen mustanpörssinkauppioiden, kaksoisagenttien ja "deutschfreundliche" liikemiesten niin kovasti rakastama "Sarina, Het Kind Uit De Dessa". Asiakaskunta pääosin hikisiä ja erittäin hikisiä helakanpunakkanaamaisia alankomaalaisia törsäämässä betoni- ja bunkkerirakennusalueella ja/tai offshore-raketilta saamiaan kulukorvauksia. Täysveristä uuskolonialismia. H-O-L-L-A-N-D... Hollanti lausuu painavan sanansa! Vieläkin "tuan" nauttii etuoikeuksia. Uskomatonta, etteivät he vihaa meitä kaiken sen jälkeen mitä olemme rohmunneet Kauppakomppanian ajoista alkaen poliisitoimiin asti. Mutta kuulkaas, ei! Kaikki ovat niin ylen ystävällisiä. Niin ystävällisiä, että voisit vaikka vanhoa, että sinua viedään kuin pässiä narussa. Ja niinhän ne tietysti viekin!

"Jaya Pubin" baarissa lähestyy australialainen mies, sanomansa mukaan historiallisten romaanien kirjoittaja, joka sanomansa mukaan tekee tutkimusta Uudesta Guineasta ja antaa ylenkatseellisen lausunnon jalosta runoudesta ja sen harjoittajista tehden minulle samaan hengenvetoon säädettömän ehdotuksen. Ilmoitan hänelle, että hän on arvioinut minut väärin ja ettei minulla ole minkäänlaista kiinnostusta miesten sukuelimien intiimiin tarkasteluun eikä kosketteluun. Hän ei anna sen lannistaa itseään. Jopa päin vastoin. Häntä ei arveluta ryhtyä tässä dekadentissa miljöössä käsikopelolle. Tönäisen häntä, minkä seurauksena hän menettää heti liiallisen alkoholinkäytön heikentämän tasapainonsa ja keikahtaa palliltaan selin pienoiskokoiselle lavalle vetäen vielä kaatuessaan mukanaan vyöryn valmiina odottanutta rumpusettiä, joka romahtaa hirvittäväällä kaltoin kohdellun metallin kilinällä ja kolinalla lattiaa vasten. Sanaakaan sanomatta tarttuu kaksi – paikallisen

mittapuun mukaan – vantteraa herraa romaanikirjailijaa kraivelista ja heivaa hänet äänekkäistä vastalauseista piittaamatta ulos ovesta ja alas portaita, jotka alkavat heti sen takaa. Baarinhoitaja täyttää pyytämättä lasini uudestaan ja kohauttaa olkapäitään. Nyökkään ymmärtäväisesti. Kohta tämän jälkeen kello kuuluttaa viimeistä kierrosta. Just kun alkoi olla kivaa. Juon lasini tyhjäksi ja maksan.

Ulkona australialainen ei näköjään makaa niskat nurin portaiden alapäässä, niin kuin olin hetken pelännyt. Taksilla takaisin Transaera-hotelliin. Matkalla ohittaen entisen kuvernöörin palatsin, nyt yksi monista presidentillisistä asumuksista. Noin kaksikymppistä taksikuskia ei rasita minkäänlainen historiankäsitys. Osoittautuu olevan absoluuttisen tietämätön alankomaalaisesta aikakaudesta.

Transaeraan palattua valmistan vielä senhetkisen tyyssijani kylpyhuoneesta elokuvan, josta tulee äärimmäisen karmaiseva. Seenit katosta, seinistä ja lattiasta, likaisenvalkoisina, laatoitettuna, naarmuuntuneina, raa'assa, kovassa valossa herättävät odotuksia, että hetkellä millä hyvänsä kuvaan ilmestyy pilkottu ruumis kylpyammeessa, pää irrallaan jossain nurkassa. Vilahdus syyllisestä peilissä. Lähikuva vuotavista hanoista. Cool jazz -klangeja taustalla...

Ulkona sarastaa jo uusi päivä. Jään vielä ainakin tunniksi tuijottamaan peiliin kuin ventovierasta. Havaitsen outoja ilmiöitä. Aivan kuin olisin tripillä. Johtunee ilmastosta.

Kuulen ruosteisessa ilmastointilaitteessa ilmiselvästi "Donna Leen..."

Bird lives!

Täälläkin.

Laula mukana.

Älä uneksi.

Seuraavaksi "Anthropology..."

Charlie Parkeria en koskaan nähnyt
Kun hän kuoli olin kymmenvuotias
Mitä lapsi tietää jazzmusiikista?

Mutta miten asiaa käänteleekin
Olen sentään kymmenen vuotta
ollut Birdin aikalainen

Siksi hän elää vähintäänkin niin
kauan kuin minä elän ja kun kuolen
sittenpähan nähdään mitä tapahtuu

[In de editie "Deelderama" blz. 256 t/m 267]

KITARAIHME

Studio Viruksen ruokala oli täynnä. Nauhoitukset olivat luistaneet mallikkaasti, ja ohjelma oli jo purkissa paitsi tähtiesiintyjää, jonka piti parhaillaan olla tulossa lentokoneella Lontoosta.

Kyseessä oli amerikkalainen kitaraihme, josta liikkui mielettömiä tarinoita. Niinpä ei mies soittaisi kitaraansa pelkästään käsin vaan myös varpaillaan, hampaillaan ja jopa kullillaan, joka asioista perillä olevien mukaan oli mitoiltaan suorastaan yli-inhimillinen.

Esiintyvä kolmimiehininen kokoonpano kehitti äänivolyymin, joka sai kaikki muut yhtyeet kalpenemaan siivollisiksi kamariorkestereiksi. Rajat, joita ihminen näillä tasoilla pystyy sietämään, ylitettiin jatkuvasti, mikä oli jo tuottanut huolestuneita lausuntoja lääketieteen edustajilta.

Luvassa oli kertakaikkisen mahtava esitys, vaikkei tämä ollut heiltä ensimmäinen näillä nurkilla nähty. Aiempi VARA:ssa järjestetty tilaisuus oli mennyt läskiksi, kun kitaraihme oli määrätty esiintymään playbackina studion seinien pelättyä romahtavan.

Tällä kertaa ei moisesta olisi puhuttakaan. Mitä kovempaa sen parempi, kuului päivän sana, edellyttäen siis että kaverit ilmestyisivät paikalle. Sinä lyhyenä aikana jona kitaraihme oli loistanut musiikkitaivaalla hän oli jo kehittänyt itselleen pelätyn maineen myöhästymisillä tai täydellisillä ohimarsseilla. Viinaa ja dullaa hän kulutti kaikissa saatavissa muodoissa säännöllisen elämän kannalta katastrofaalisin seurauksin. Siitä johtui jossain määrin pelokas jännitys, joka vallitsi odottavan väen keskuudessa.

Ohjaaja tassutteli kuin häkkiin suljettu tiikeri edestakaisin pöytien välissä. Hän sytytti savukkeen toisensa perään ja mutisi välillä manauksia kohti kattoa. Pelissä oli koko ohjelman tulevaisuus ja samalla hänen omansa. Mahdollisuus, että kitaraihme ilmestyisi studioon ajallaan oli ehkä huomattavasti todennäköisempi sen vuoksi, että vielä samana iltana piti soittaa Rotterdammassa, mutta eihän mistään voinut koskaan olla varma. Erityinen yhteysmies Schipholissa ei ollut toistaiseksi havainnut vilaustakaan kolmikosta.

Läsnäoloni Viruksessa juontui siitä, että tuolloinen kihlattu oli saanut tehtäväkseen hoitaa ohjelman alku- ja loppukuulutukset. Studioyleisö oli muilta osin värvätty näyttävien pääkaupunkilaisten keskuudesta. Minua ympäröi ajan vaatimusten mukaan sonnustautunut psykedeelinen eliitti. Naiset maalattuine kasvoineen vielä värikkäämmässä hepeneissä kuin saapasjalkaiset, pitkätukkaiset herrat. Satiini, sametti, itämaiset ja kukkasaiheet hallitsivat itsessään sairaalamaista ruokalatilaa. Vieno suitsukkeiden tuoksu leijui ilmassa.

Haukkasin haluttomasti kinkkusämpylää, joka oli nähnyt parempia päiviä. Kahvi oli haaleaa eikä maistunut miltään. Ei tässä sen puoleen ollut mitään eroa verrattuna maan muihin ruokaloihin, joissa kansakunnan työtätekevä osa istuu ahmimassa otsansa hiessä ansaittua jokapäiväistä leipäänsä.

Tuo ajatus sai minut apeaksi. Kyllä maailmassa kärsimystä riitti! Pelkäsin, ettei kukaan läsnäolijoista piittäisi siitä. Kaikkien huomio oli kohdistunut oviaukkoon, josta kitaraihme millä hetkellä hyvänsä voisi putkahtaa. Minä nousin ja menin käytävään etsimään vessaa...

Palatessani huomasin oitis muuttuneesta tunnelmasta, että kitaraihme oli saapunut. Ja tosiaankin jotkut taaempaa erottuvat hahmot vastasivat annettuja tuntomerkkejä. Kävin istumaan heihin selin. Minä en heitä häiritsisi. Saivat puolestani muut tehdä sen.

Ruokalan porukka oli lähtötelineissä valmiina pienimmästäkin syystä loikkaamaan kitaraihmeen kaulaan. Etenkin naiset kävivät kuumana. He yrittivät kimeästi kikattaen ja ruumiinosiaan tyrkylle tuoden herättää huomiota näissä hepuissa, jotka olisivat voineet siinä paikassa hässiä heitä kaikkiin luonnon luomiin reikiin.

Tuskin olin istunut hetken, kun olkapäähäni koputettiin. Käänsin päätä ja näin suttuisen tyyppin, joka puhutteli minua paksuimmalla englannin murteella, mitä ihminen on koskaan vääntänyt.

Saatoin vain arvata hänen tarinansa sanoman. Vasta kolmannella yrittämällä se alkoi valjeta.

Hän oli tullut kitaraihmeen puolesta kysymään, olisiko minulla aikaa tai halua tutustua lähemmin. Nähtävästi hänen pomonsa halusi kysyä minulta jotakin.

Koko ruokalan kateelliset katseet selässäni kuin puukot seurasin miestä pöytään, johon vetonaula oli asettunut. Tämä pyörytti viereensä tuolin ja tyrkkäsi tervehdykseksi näppeihini jointin, joka sopi norsullekin. Vedin kolme syvää henkosta ja panin sätkän kiertämään seuraavalle asianosaiselle, jonka tunnistin trion basistiksi. Nojauduin taaksepäin ja päästin savun kohoamaan verkalleen varpaistani takaisin ylös ja suuni kautta ulos.

Heipparallaa! Sepäs ei ollutkaan amatöörikamaa. Tunsin tähtien leimahtavan silmiini. Katsoin kitaristia. Hän minua. Räjähdimme yhtä aikaa nauruun. Jeppe oli okei, tiesin ennen kuin sanaakaan oli vaihdettu.

Levitin käteni eleellä "No? Annas kuulua."

Että mistä olin löytänyt tämän pikkurotsin?

Katselin häntä epäuskoisesti. Siinä se istui, kitaraihme suoraan Lontoosta, popkulttuurin mekasta, taatusti myös vaatealan suunnannäyttäjistä, ja halusi tietää, mistä olin löytänyt takkini.

Ihan totta. No? Mistä?

Marketista.

Amsterdamistako?

Ei, Rotterdamista, jossa hänen piti soittaa illalla.

Totta vie. Tiesinkö siitä?

Asun vajaan sadan metrin päässä tapahtumapaikasta.

No kiddin'?

En kuseta.

Jointti palasi siinä vaiheessa takaisin kohdalleni. Vedin syvän blossin. En ollut erehtynyt. Oli se dynamiittia.

Rotterdam, mimmainen stadi se oli? Jokin sellainen kuin Amsterdam?

Päinvastoin.

Paljon parempi. Amsterdamista se ei nimittäin löytäisi paskaakaan.

No kiddin'?

Ukko oli minulle mieleen, vaikka soittikin kitaraa...

En saanut stondista kitarasta. Sähköön kytkettynä se vehje oli jyrännyt kaikki. Leuhka rytmisoitin. Käenmuna.

Minä rakastin blosareita. Fonia, trumpettia... Vaikka sitten pasuunaa! Kaikkia mielummin kuin kitaraa. Useimmat kitaristit eivät tunteneet muuta kuin volyyminupin. Jo kolmella otteella pääsi tosi pitkälle. Toiset taas soittivat minuutissa tuhat säveltä, joista yksikään ei sanonut mitään. Poikkeuksiakin varmasti oli, mutta ne olivat tähän päivään mennessä varmaankin jääneet minulta huomaamatta. Kitara yhdistettynä lauluun oli vielä sietämättömämpää.

Se että viihdyin niin hyvin kitaraihmeen seurassa ei siis tosiaan johtunut kitarasta. Mistä sitten, sitä ei tiedä erkkikään; tosiasiassa on ja pysyy, että meidän välillä natsasi heti. Sellaista sattuu joskus ihmisten välillä. Että joku heti, kun hänet saa silmiinsä, on omaa porukkaa. Kitaraihme oli ilmeinen tapaus. Ei hetkeäkään, kun jo koin tunteneeni hänet mooonta vuotta. Vanha kaveri jolle ei tarvi selittää mitään. Välillemme syntyi silmänräpäyksessä ymmärrys, johon ei enää tarvinnut tuhlata sanoja. Cut the crap! Tunnistimme toisistamme mitä olimme: kaksi sukulaissielua kyynelten meressä.

Hän halusi tietää, mitä minä teen. Musiikkialalla sinäkin?

Sanoin, että kirjoitan runoja.

Millaisia runoja? Hollanniksi? Englanniksi? Voisinko antaa hänelle näytteen? Pari riviä riittäisi...

Kirjoitin lautasliinaan runon nimeltä "St Ives", jonka olin hiljakkoin kääntänyt englanniksi...

The cliff on which we sat
like kings of old
a hundred feet over the surf
as I wouldn't move
for fear of the foam and
the sharp rocks below

and Casper suddenly sprang
to his feet and
danced recklessly
red hair flashing in late
afternoon sun

For ages - how long? 2 or 3
seconds - he stood
with one foot over the abyss
obscuring the sun
only its shine round his head
like a halo

and I
I could not

and would not warn him
as it was too good and none-
the-less true

Life turned to marble
Breath became ice

Hän luki tarkkaavaisesti. Hän toisti itselleen ääneen viimeiset kaksi säettä. Too much! Vaikutti kyllä runoudelta! Todellisuuden totuus ja totuuden todellisuus muutamalla sanalla ilmaistuna. Miltä kuulosti?

Ei hullummin muotoiltu, kitaristilta...

Uppouduimme syvemmälle keskusteluun. Ja niin tultiin pilveen että! Pilveen kuin kaksi apinaa. Kumpikin. Ohjaaja ei päässyt siihen väliin. Me liikuimme korkeammissa sfääreissä. Vuosisadat vierivät.

Sillä välin ruokala ympärillämme jatkuvasti tyhjeni. Ohjaaja johdatti kaikki studioon. Bändin jäseniä myöten. Ainoastaan kitaraihme ja minä jäimme istumaan. Ohjaaja meinasi ratketa. Rupesi olemaan aika aloittaa. Saataisiin me taas kohta puhua paskaa ja vetää paukkuja kunnes kellahtaisimme, mutta ensin täytyi tehdä töitä. Puolisen tuntia, ihan korkeintaan. Kaikki oli valmiina. Yleisö, työryhmä, joo, jopa bändin pojat olivat paikalla. Odotus koski meitä, eli siis kitaraihmettä. Ilman häntä ne ei voineet aloittaa mitään. Että oltaisiinko me niin ystävällisiä että jatkaisimme keskustelua sitten kohta? Se olisi kovin mukavaa! Kitaraihme vinkkasi epämääräisesti. Tultaisiin kyllä, kohta, kun oltiin niin pitkällä. Hän katsoisi että me ilmestyttään studioon. Minsa tai viis, kymmenen...

Ohjaaja perääntyi. Kitaraihme kysyi, mitä tekisin nauhoituksen jälkeen. Itsellään oli valokuvaussessio *Muziek Expressille*, mutta se ei ollut mikään ongelma. Jos minua huvitti, sain tulla mukaan. Ellei minulla ollut muuta tekemistä...

Oltiin jo noustu ja käveltiin pitkin käytävää studion suuntaan.

Oli minulla totta vie. Pakko lähteä nauhoitusten jälkeen kiittämään, koska täytyi tiettyyn aikaan olla takaisin Rotterdamissa, ellen halunnut missata tapaamista diilerini kanssa. Ja sitähan ei nyt voinut missään nimessä sallia, joten nauhoitusten jälkeen ei enää ehtinyt rupertella... Mutta kai me voitiin sopia jotain illan varalle? Hänhän oli silloin Rotterdamissa... Siinä jutskatessamme olimme törmänneet uppo-outoon toimistoon. Mites me nyt taas tännekin päädyttiin?

Ei hullumpi kysymys runoilijalta, tuumasi kitaraihme, mutta illallahan me sitten tavattaisiin pukuhuoneessa. Se vaikutti hänestä helpoimmalta.

Kyllä se minulle passaa. Jos hän voisi samalla kertoa, miten pääsisin sisään ilman lippua... Minusta tässä täytyi kääntyä vasemmalle tai oikealle...

Sen olin nähnyt tosi tarkkaan... Mitä olin ajatellut ovesta? Artistien sisäänkäynti? Hän sanoisi kyllä, että minut pitää päästää siitä sisään...

Joo joo, tiesinhän minä. Jos tulisin sinne tänä iltana, eikä kukaan tietäisi mitään, siinä sitten seisaisin tumpat suorina... Hei, kato! Siellä se ruokala taas oli...

Minä mitään tumput suorina! Hän huolehtisi henkilökohtaisesti siitä, että kaikki joille asia kuului tietäisivät odottaa minua. Takuulla!

O.K. Jos hän kerran sanoi...

Hän sanoi niin!

Hyvä. Sitten nähdään illalla siinä kymmenen maissa. Ettehän te ennen sitä aloita?

Hän ei aloittaisi ennen kuin olin paikalla! Miltäs se kuulosti?

Asiaa, asiaa... Missä se ohjaaja nyt luuraa? Muuten me kohta eksytään taas...

Siinä samassa ohjaaja rymisteli kiukkuisena ruokalaan.

Hehee, vihdoinkin kitaraihmeen kanssa naamakkain, milloinkas me nyt päästään aloittamaan?

Saavuvin puoli yhdentoista aikoihin entisen helikopteriaseman Ahoy-hallille. Kuulin jo kaukaa, että kitaraihme oli poissa ollessani kuitenkin aloittanut. Ne jyysti siellä täysillä.

Ehdin varmaan vasta kolmenkymmenen metrin päähän artistien sisäänkäynnistä, kun portsarit alkoivat jo huitoa että "Tänne päin vaan". Ei paljon puuttunut että ne olisivat kantaneet minut sisään! Kumartelivat kuin linkkuveitset. Minun ei tarvinnut selittää mitään. Niillä oli homma hanskassa. Sain mennä ja jäädä minne halusin. Pukuhuoneessa odotti pöperöä ja kostuketta. Olin kitaraihmeen henkilökohtainen vieras ja ilmeisesti erityisen hyvää pataa hänen kanssaan, sillä ei hän muuten olisi aloittanut varttituntia myöhässä vain siksi, etten vielä ollut paikalla...

Panin vauhtia töppösiin. Oli ilman muuta selvää, mihin minun piti suunnistaa. Kuljin vain ääntä kohti. Oli mahdotonta eksyä. Hän oli nähtävästi kuitenkin odottanut minua aluksi. En ollut ottanut häntä koko aikana todesta. Nyt vasta valkeni, kuinka lujasti hän oli uskonut tulooni. Kuuleman perusteella he muuten olivat studiossa vielä merkittävästi hillinneet menoa. Tunsin maan jalkojeni alla vavahtelevan rajusta voiman purkauksesta. Puskin äänimuurin läpi. Tulin ulos korokkeen vasemmalta puolelta. Muutamia metrejä edessäni, mellakka-aitojen ja lihaksikkaiden järjestysmiesten barrikadin takana ihmimeri hyökyi musiikin hitaan afterbeatin tahtiin.

Kitaraihme äkkäsi minut oitis. Hän harppoi samalla soittaen korokkeen reunalle ja kumartui tervehtimään minua. Musiikki teki puhumisen mahdottomaksi, mutta näin naamasta, että hän oli iloinen, kun olin kuitenkin tullut. Minä puolestani halusin hänen tietävän, että ajattelin aivan samoin ja paremman puutteessa nipistin hänen saapasjalkaansa. Hän oikaisi vartensa nauraen, ja lävitseni tulvahti lämmin henkäys. Tajusin siinä samassa, että minähän jumalauta rakastin sitä häiskää! Saisin vaikka kuolla, ellei se ollut totta...

Hän palasi keskelle estradia ja nakkasi – erityisesti minua varten? – vielä kipollisen päälle. Hän kaivoi esiin kaikki fraasit mitä hänellä oli plakkarissa, ja se oli enemmän kuin maailman muilla kitaristeilla yhteensä.

Hän ulvoi, surisi, pörisi, ammui, riehui, revitti, raivosi, kiroili, möyrysi, keitti, paistoi, paahtoi, röyhteli, kujersi, nirskutti, narskutti, kurnutti, loitsusi, nauroi, itki, vikisi, hihkui, hurrasi, huokaili, huohotti, räähkyi, vinkui, ulisi, ärjyi, narisi, ärisi, kuolasi, pärski, rahisi, sihisi, mourusi, määki, jollotti, vingutti, vongutti, maiskutti, rapsutti, roiskutti, törötti, äyski, tiuski, hieroi, survoi, venytti, vanutti, vollotti, loilotti, hoilasi, sahasi, höyläsi, porasi, jyräsi, järsi, pärski, tyrski, räki, ryki, kuiski, huiski, höpötti, löpötti, hytisi, änkytti, mussutti, lässytti, mosmotti, posmotti, molotti, pälätti, hinkui ja hönki...

Ei kitaristia hänen jälkeensä, joka sillä lailla soitti. Hän oli kitaran Parker, salama pimeydessä. Hän sulki ihmiset lumoonsa ja muutti heidän elämänsä. Se että hän vaikutti oli tärkeämpää kuin se miten hän vaikutti. Hänen myötään vedenpaisumus! PLÄTS!

Sinä iltana kitaraihme oli vieraanani. Ensin vielä pajautimme pari tanakkaa jointtia hotelli Centraalin itsemurhaan houkuttelevassa kahden hengen huoneessa, jossa oli alennettu sisäkatto, minkä seurauksena katto vaipui vielä alemmaksi. Pohjakerroksessa ohjelmatoimiston vahtikoirat tukkivat naispuolisten fanien tien yläkertaan. Meillä oli kolme vaihtoehtoa: lähteä kaupungille, siirtyä minun kotiini tai maata täällä sänkyyn naulittuna tuijottamassa kattoon, kunnes se painaisi meidät lyttyyn. Päädyimme toiseen, jossa kitaraihme mieluiten rentoutuisi valikoidussa seurassa vahtikoiriensa näkymättömissä ilman että kaikenlaiset ylimääräiset pölvästöt olivat häiritsemässä. Niin me sitten lähdettiin valkoisilla takseilla Centraalista mukana juomaa ja minun sillä välin Gooista mainoshommia tekemästä palannut kihlattuni, kuten myös eräs daami Haagista, joka oli jo hallissa istunut odottamassa tilaisuuttaan ja syöksyi nyt vasamana mukaamme taksiin.

Perille tultuamme ilmeni ällistyksekseni, että kaksikerroksisen talon takaosani oli täynnä epämääräisiä tuttuja, jotka olivat saaneet viidakkorummun kautta vihiä suunnitelmistamme. Turha kysyä minulta, miten he olivat päässeet sisään... siellä he olivat! Heitin suoraa päätä valtaosan ovesta ulos, kunnes meitä jäi sinne vain seurue, joka ei ollut pelkästään tiellä. Kitaraihmeen mielestä oli siunaus, ettei minulla ollut hänen levyjään, ja hän nautti valtavasti jazzista jota panin pyörimään. Parker, Hank Mobley, Art Pepper... Yeah, those cats were really groovin...

Itse hän oli jo kauan sitten saanut kaiken irti rock-musiikista. Hän kuuli päässään aivan muita sointeja. Mutta hänen levy-yhtiönsä ei halunnut sellaisesta tietää. Muuta musiikkia? Miksi? Teurastettaisiin kultamunia muniva kana!

Oliko hänen levy-yhtiönsä siis itse asiassa hänen esteenään?

Näin se kyllä kitaraihmeen mielestä oli nähtävä. Hän tunsu olevansa kahlittu käsistä ja jaloista.

Mitä hän sitten meinasi tehdä asian eteen, koska ei kai hän sellaiseen alistuisi?

Hän menisi äärimmäisyyksiin. Siinä suhteessa hän oli ekstremisti. Joo, hän menisi takuulla äärimmäisyyksiin ja ehkä vieläkin pitemmälle, ja sain vain arvata mitä hän sillä tarkoitti...

Kesti kauan ennen kuin muu väki sai tarpeekseen ja painui vittuun. Kitaraihme jäi nukkumaan sen haagilaisen daamin kanssa. Lattialle levitettiin nopeasti makuusija, josta ei minulle ennen heräämistäni kantautunut elonmerkkiäkään.

Olin vannonut vahtikoirille että hoitaisin kitaraihmeen ajoissa takaisin. Aamutuimaan ei siis vietetty suurisuuntaisia erojaisia. Ei sillä ollut väliä. Tiesimme, mitä olimme toinen toisillemme. Kummallakin oli uusi veli.

Kävin soittamassa hänelle taksin, ja hetken kuluttua kitaraihme körötti korinttipulla hampaissaan kadulta kaukaisuuteen. Ennen kuin katosi näkyvistä vasemmalle kurkkasi vielä kerran ja vilkutti auton ikkunasta. Kohotin käteni, ja sisäinen ääni sanoi: "Tuota et enää koskaan tapaa."

Pöydällä lojui lappu, johon oli hyvästiksi kirjoitettu: "Let your mind and fancy roll on – Jimi Hendrix."

Vuotta myöhemmin kitaraihme oli kuollut.